

Filininas eta Euskalerrria

Guretzat, euskaldunontzat, ba dauka Filipinas'ek zer ikusirik eta zer ikasirik..

Magallanes portugaldarra eta Elcano euskalduna izan ziran 1.521 urtean Filipinas'ko ugarteak leenengo aurkitu ebezanak.

Bertako bizilagunak burrukaldi batean Magallanes il egin eben, eta orduan itsasontzien agintaritza Elkanok artu eban.

Iru urtetan munduko itsasoak zear, azkenean Elkanok Ludiari leenengo aldiz bira-buelta emon utsan.

Bost itsasontzi eta 265 mariñel urten ziran, eta ontzi bat bakarra eta 18 mariñel gosez ilik etorri ziran Sanlukar de Barrameda'ra. 1.522 urtea zan.

* * *

LEGAZPI'TAR MIKEL EUSKALDUNA

Baiña Filipinas benetan irabazi ebana Zumarra-ga'ko seme Legazpi izan zan.

Buruzagi onek ia odolik ixuri barik 400 gudarikin bakarrik, ango bizilagunen borondate ona irabazi eban.

Legazpi'ren jokabidea izan zan, bertakoai beti ondo esan eta alegin guztiz lagundu. Onela leengo arerioak, orain lagun egin ziran.

* *

ESPAÑAREN MENPEAN

1,522 urtetik 1,898 urterarte Filipinas España'ren menpean egon zan, eta ainbeste urte ondoren bertako jendeak %, 10 bakarrik ikasi eben erderaz edo gaztelaniaz berba egiten.

Ara joan ziran mixiolariak be bertako izkuntzak erabiltzen ebezan dotriña irakasteko.

19 garren gizaldian Filipinasek 7,500,000 bizilagun zituen.

—kristiñauak	6.500.000
—mahometarrak	300.000
—jentillak	700.000

* * *

JOSE RIZAL ASKATZAILLEA

Filipinas'ko askatasunaren aurrelari Jose Rizal izan zan, osagillea eta filosofoa.

España'ko agintaritzaren aurka jagi zalako afusilatua izan zan.

Rizal il ebenean askatasun gosea eta. gerra-guda sutu eta indartu egin zan.

Norbaitek kontseju au emon eutson Manilas'ko españatar agintariari: Ez egizu Rizal erail, ortik «martiri» bat izango dabe zuen arerioak.

Iru urteko gerra edo guda-ondoren Filipinastarrak bere burujabetza lortu eben, eta Rizal —leengo «traidorea»— orain aberriaren «askatzaillea» da.

Ala da historia

* * *

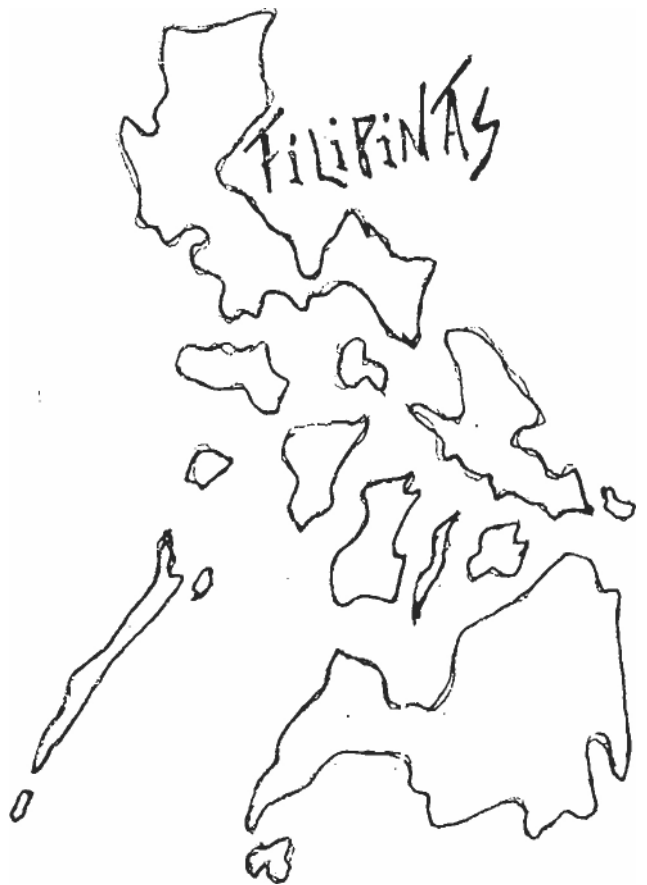
1890 urtetik 1935 urterarte Filipinas Ipar-Ameriketaren babespean- egon zan, baiña askatasun edo autonomia zabal eta nasai baten barruan.

Leen erdera izan ba'zan izkuntza ofiziala, orain inglesak indar aundia artu dau filipinastarren artean.

Baiña azken-ludiko gerran, japonesak sartu ziran eta inglesa beeraka joan zana Japonese eta bertako «tagalo» izkuntzak goraka andia egin eben.

Ofizialtasunaren indarra!!! Guda amaitu zanean barriz inglesak indarra artu, eta japonesak dana galdu, baiña «tagaloak» iraun, egin eban.

* * *

TAGALO IZKUNTZAREN INDARRA

Filipinas'ek bere burujabetza osoa lortu ebanean, 1.935 urtean, abertzaletasunarekin batera bertako izkuntzak ere goratuak izan ziran.

Baiña ostopo edo eragozpen andi bat aurkitu eben: Filipinas'en izkuntza BAT ez zan egiten.

Zer egin?

Izkuntza guztietatik «tagaloak» eukala indarririk andiena eta zabalena konturatu ziran, eta beste izkuntzak il barik, «tagalo» artu eben ofizialtzat iglesarekin batera.

Gaurko egunean 5.000.000 egiten dabe tagaloz, eta Manila, ango uriburuan, bi egunkari agertzen dira «tagalo» utsean idatzita.

* * *

EUSKALDUNOK ZER?

Nire ustez, guk ere, euskaldunok, au egin bear geunke gure euskera indartzeko: OFIZIALTASUN indarra embn, bestela galdua da, eta gero bide «praktiko» bat artu euskalkiak bat egiteko.

Zein bide?

Filipinastarrak artu dabenaren antzekoa : zein izkelgik dauka gaur eta orain, indarririk eta zabaltasunik andiena? Orize bera artu euskaldun guztiontzat idazten dogunean, edo ofizial edo teknika lanetan.

ZEIN da euskaldi ori? Zalantzarik gabe GIPUZKOERA.

Au zan Azkue, Euskaltzaindiko buru ainbeste urtean izan zanaren, elburua. GIPUZKERA OSOTUA izan bear leuke EUSKERA BATUAK.

GOIKOETXEA'tar IÑAKI